

שנת תשכ"ד

הישיבה החמישים ושבע

ביום כ"ה בכסליו תשכ"ד בשעות 2.30 עד 4.30 אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים

הנוכחים: החברים האדונים אורבך, בלאו, בן־חיים, בן־גון, ברגרין, טור־סיני, ייבין, מלמד, שלי.

החברים היועצים האדונים גרבל, דיקמן, זיידל, לייבל, מורג, מלצר, פרסמן, שבטיאל.

אורחים: פרופ' ח"י גרינפלד ופרופ' חיים רוזן ורעייתו; האדונים אופיר, חבר הוועדה למונחי החשבונאות, הרטום, נוי וקרמר, חברי הוועדה למנהל ציבורי; העיתונאי יוסף חריף, הא' א' בנדויד.

המזכירים המדעיים: הא' איתן, אסטרחקן, דותן, הנמן, מדן, סומך.

הצטדקו על היעדרם: האדונים אירמאי, בורלא, בנעט, גרינברג, הלוקין, סדן, פרץ. האדונים אברמסון, ולנשטיין, ינון, מירסקי, ריבלין בחו"ל.

סדר היום: א. דו"ח של המזכירות המדעית

ב. אישור התקציב

ג. ראשות ועד הדקדוק והרכב המנהלה

ד. הרצאת הא' דיקמן על בעיות לשוניות בתרגום שירה קלאסית

ה. אישור מונחי המנהל הציבורי, מנהל כללי ומילואים לרשימה א'.

א. הא' טור־סיני: לפנינו הדו"ח של המזכירות המדעית, שהוגש לנו בכתב:

הווערים והוועדות בשנת תשכ"ג ותכנית עבודתם לתשכ"ד

א. המינוח

הוועד נתכנס לישיבה אחת לדיון בחידוש העבודה בקביעת מונחי רפואה. ההחלטה לייסד ועדה מרכזית למונחי הרפואה לא נתגשמה מחמת הסכסוכים בין הרופאים המעוניינים בלשון המקצוע. — חברי הוועד: האדונים אברמסון, ייבין, סדן, רבין, שלונסקי. המזכיר: הא' איתן.

הוועדות

(1) חינוך: היו 6 ישיבות. נסתיימה הקריאה האחרונה של פרק ג' (המנהל בחינוך), ונשלחה הודעת־סיכום. נמשכה ונגמרה קריאה א' של פרק ד"ה (מוסדות חינוך; הכיתה, מורים ותלמידים), ונשלח חוזר. נדונו גם מונחים שונים לפי בקשת משרד החינוך והתרבות. — חברי הוועדה האדונים ריבלין, מדן, המזכירים: האדונים איתן, סומך. — בתשכ"ד תביא הוועדה את הפרקים הנ"ל לאישור המליאה, ובזה תיגמר לפי שעה עבודתה.

(2) גיאוגרפיה: 8 ישיבות. נדונו ההערות לחוזר מונחי הגיאוגרפיה של האדם, והרשימה נשלחה בהודעת־סיכום. ההערות, שנתקבלו, רוכזו לדיון. הוכנה רשימה חדשה של מונחי ביוגיאוגרפיה. במליאה אושרו שני מונחים (סנפירית, מרחפה), שהציעה הוועדה. המשך העבודה במונחי תורת האקלים ובקרטוגרפיה נדחה עד לסיום עבודתן של ועדות מקבילות. — חברי הוועדה האדונים ייבין, לייבל, ריבלין. המזכיר: הא' דותן. —

בתשכ"ד תישלח הודעת-סיכום של מונחי הגיאוגרפיה של האדם. יתחיל הדיון במונחי הביוגיאוגרפיה.

- 3) מנהל ציבורי: 6 ישיבות. נדונו הערעורים על הודעת הסיכום של רשימה ב' פרק ב' ומילואים (לפרק א'), והרשימה אושרה במליאה חוץ מערכים מועטים, הטעונים עוד בירור. — חברי הוועדה האדונים ייבין, רבין, שלי, המזכיר: הא' דותן. — בתשכ"ד יידונו בוועדה ויוצאו למליאה לאישור עוד מונחים מעטים, ועבודת הוועדה תסתיים.
- 4) חשבוונאות: 3 ישיבות. נשלחה הודעת-סיכום של פרק ג' ונדונו הערעורים עליה. נשלח חוזר מיוחד לבעלי המקצוע בעניין המונח "חשבונאי עלות". — ההכר מטעם האקדמיה: הא' שלי, המזכיר: הא' דותן. — בתשכ"ד תביא הוועדה את הפרק הנ"ל לאישור המליאה, ובזאת תסיים את עבודתה לפי שעה.
- 5) מטבח: לא היו ישיבות. רוכזו ההערות על שני החוזרים משנת תשכ"ב. הקושי בהשגת מומחים להשתתפות בישיבות מנע את המשך הדיון, אבל לשנת תשכ"ד הובטחה השתתפותם של 3 מומחים מסביבות תל-אביב.
- 6) תרבות הגוף: 20 ישיבות. נדונו בקריאה אחרונה ואושרו במליאה רשימות המונחים האלה: כדורי, כדור-רגל, כדור-תחנות, טניס-שולחן, נגמרה הקריאה האחרונה של מונחי כדורעף (שם המשחק הנה עדיין צ"ע). נדונו בקריאה ראשונה מונחי התעמלות חפשית ותרגילים, והוחל בקריאה ראשונה של מונחי הרמת משקולות. — חבר הוועדה: הא' שביטאל. המזכיר: הא' הנמן. — בתשכ"ד תמשיך הוועדה בהכנת הרשימות, שעדיין לא אושרו.
- 7) תורת הקרקע: 4 ישיבות. נדונו מונחים משותפים למקצוע זה ולמקצועות אחרים, בייחוד הגדסת הקרקע. הדיון במילון נסתיים, והוא אושר במליאה. — חברי הוועדה האדונים שפאן ז"ל, איתן, המזכיר: הא' הנמן.
- 8) מטאורולוגיה: נגמרו עריכת המילון והתאמתו למונחים המשמשים במקצועות אחרים. נשלחה הודעת-סיכום, ונתקבלו ערעורים על כמה מונחים. — בתשכ"ד תעין הוועדה בערעורים ותביא את המילון לאישור המליאה. — חברי הוועדה האדונים פאיאנס, איתן, המזכיר: הא' הנמן.
- 9) זואולוגיה: 4 ישיבות. נדונו בקריאה אחרונה ואושרו במליאה שמות היונקים והזוחלים. נסתיים הדיון בשמות העופות, ונשלחה הודעת סיכום. שמות הדו-חיים נשלחו בחוזר. — חברי הוועדה האדונים פאיאנס, שלונסקי, איתן, המזכיר: הא' הנמן. — בתשכ"ד יובאו לאישור המליאה שמות העופות והדו-חיים. יוחל בדיון בשמות הדגים.
- 10) כלייד בעבודות מתכת: 17 ישיבות. נדונו בקריאה א' רשימות המונחים לכלי חיתוך ושיוף, לכלי תפיסה ולמפתחות. הראשונה מ-3 רשימות אלה נשלחה בחוזר. — חברי הוועדה האדונים קרוא, איתן, המזכיר: הא' הנמן. — בתשכ"ד יימשך בירור המונחים הנ"ל, ויתחיל הדיון בפרקים נוספים (כלי קדיחה וניקוב, כלי הקשה וכו').
- 11) רדיו ואלקטרוניקה: 5 ישיבות. הובררו המונחים, שמקבלי החוזר העירו עליהם. התחילה הכנת המילון להודעת-סיכום. — חברי הוועדה האדונים פרץ, איתן, המזכיר: הא' הנמן. — בתשכ"ד תישלח הודעת-סיכום, והמילון יוצע למליאה לאישור.
- 12) ועדת המונחים מטעם המועצה לקשר ולא לקטרוניקה: 15 ישיבות. נמשכה הכנת הצעה לתרגום המילון הבין-לאומי למונחי טלפון וטלגרף. — מטעם האקדמיה משתתף בוועדה הא' איתן.
- 13) חקלאות בוועדה הזאת שמיסודה של מערכת "השדה" משתתפים מטעם האקדמיה

- האדונים פאיאנס, קרוא, איתן. היו 3 ישיבות. נדונו מונחים שונים, בפרט מונחי גידול דבורים.
- 14) הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה: ישיבה אחת, ובה סקירה על העבודה בתשכ"ב והכנת תכנית לשנת תשכ"ג. — חברי הוועדה מטעם האקדמיה האדונים: אירמאי, בורלא, בן-גון, איתן. המזכיר: הא' אסטרן. — בקרוב תתכנס הוועדה לאישור תכנית העבודה של ועדות המונחים בתשכ"ד.
- 15) ועדת האישורים מטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה: 9 ישיבות. הוועדה מבררת ערעורים וספקות במונחים לפני אישורם במליאה. הובאו לאישור המליאה המילונים למונחי הנדסת הקרקע ותורת הקרקע. נגמר הדיון במילון למונחי ביוב והתקנה תברואית. — חברי הוועדה האדונים אירמאי, בן-גון, איתן. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד יובא מילון הביוב לאישור המליאה, והוועדה תעיין במילונים למונחי בטון, סכרים, הידרולוגיה והנדסת גהרות וברשימת מונחי הגלים והזרמים בים.
- 16) ימאות: 15 ישיבות. פרק ז' (תרנים ומפרשים) נגמר בקריאה ב', נשלח בהודעת סיכום ואושר במליאה. פרק ח' (תמרון, מפרשיות, מספנה) נדון בקריאה א' ונשלח בחזור. פרק ט' (טעינה ופריקה) הוכן לדיון. — חבר הוועדה הא' בן-גון. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד תימשך הכנת הרשימות הנ"ל.
- 17) גיאודזיה: 9 ישיבות. למילון העיקרי, שהדיון בו נגמר מכבר, נוסף פרק של מונחי פוטוגרמטריה, והוא נדון בקריאה אחרונה. רשימת השלמה למילון העיקרי נדונה בקריאה א' ונשלחה בחזור. — בתשכ"ד ייגמר הדיון הנ"ל, והמילון השלם יוצע לאישור המליאה.
- 18) ביוב והתקנה תברואית: עבודת הוועדה נגמרה בשנת תשכ"ב (עיין לעיל: ועדת האישורים). — חבר הוועדה הא' קריב. המזכיר: הא' אסטרן.
- 19) בטון: ישיבה אחת. נסתיים הדיון האחרון במילון, ונשלחה הודעת-סיכום (עיין לעיל: ועדת האישורים). — חברי הוועדה האדונים בורלא, קריב. המזכיר: הא' אסטרן.
- 20) הידרוטכניקה: 6 ישיבות. נדונה בקריאה אחרונה ונשלחה בהודעת-סיכום רשימת מונחי הגלים והזרמים בים (ראה: ועדת האישורים). מונחי הניקוז נדונו בקריאה א', ונשלחו שני חוזרים. — חבר הוועדה הא' אירמאי. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד תסתיים הכנת מונחי הניקוז.
- 21) תורת החוזק: 7 ישיבות. נגמרה קריאה א' של כל המילון, ונשלח חוזר של השליש האחרון (פרק 10 עד 15). — חבר הוועדה הא' מלצר. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד קריאה ב' של כל המילון.
- 22) הנדסת חשמל: 5 ישיבות. נמשכת קריאה א' של המילון הבין-לאומי למונחי מכונות ושנאים. — חבר הוועדה הא' בן-גון. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד המשך הדיון הנ"ל.
- 23) הנדסת דרכים: 12 ישיבות. קריאה א' בפרקים הראשונים של המילון. נשלח חוזר של פרק א-ב. — חבר הוועדה הא' קריב. המזכיר: הא' אסטרן. — בתשכ"ד יימשך הדיון במילון.

ב. הדקדוק

- בתחומו של ועד הדקדוק פעלו הוועדות הבאות:
- 1) הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות: חברי הוועדה היו: הגב' גרביל והאדונים בן-חיים (י"ר), בנעט, ברגרין, מירסקי, פרץ ושבטיאל. המזכיר: הא' מדן. — הוועדה דנה — ב-5 ישיבות — בשני פרקים נוספים בכללי נטיית השם, סיימה את הדיון

בפרק הפתח, והחלה בפרק החולם. — ב"6 ישיבות דנה הוועדה בשאלות, שהובאו אליה מטעם המליאה, מטעם ועדות המונחים ומן הציבור. מהן — שאלות עקרוניות, כגון צורתן של מלים שאולות, שבמקצת לשונות משמשות בלשון נקבה (כגון — אנליו או אנליוה, מורן או מורנה?), כתיבן וניקודן של מלים שאולות, שיש בהן לפני תנועה. — הוועדה הגישה לדיון המליאה את שאלת ההטעמה בשמות פרטיים ובמלים שאולות ואת שאלת ההגה au וההגה eu.

2) ועדת הכתיב: חברי הוועדה לפי החלטת המליאה בראשית שנת תשכ"ג היו האדונים: בלאו, בךחיים (י"ר), בךנון, ברגרין, סדן ושלי. המזכיר: הא' מדן. על הוועדה הוטל לברר את ההצעות השונות לתיקון הכתיב ולדון עם נציגי משרד החינוך בהצעה החדשה. — הוועדה ראתה להתייעץ תחילה ללא נציגי משרד החינוך ושקלה — בשלוש ישיבות ארוכות — את העקרונות השונים שהובעו, והיא מקווה לסכם בישיבה נוספת את מסקנותיה ולהחליט, אם יש בידה לגשת לדיון עם נציגי משרד החינוך על יסוד עקרונות מסוימים.

3) הוועדה למונחי הבלשנות: חברי הוועדה היו: הגב' גרבל והאדונים בלאו, בךחיים (י"ר), מורג, קוטשר (בחור"ל), רבין ורוזן. המזכיר: הא' מדן. — המזכירות הכינה רשימת מונחים באקוסטיקה ורשימת מונחים "כלי הדיבור ופעולתם". הוועדה דנה — בשתי ישיבות כפולות — בפרק מונחי האקוסטיקה.

ג. הפרסומים

1) זיכרונות האקדמיה ללשון העברית: יצא כרך ט (תשכ"ב). בקרוב יימסר לדפוס כרך י' (תשכ"ג).

2) לשוננו: יצאה חוברת ראשונה של כרך כ"ו. — תצא בקרוב חוברת שנייה מורחבת הרבה. החוברת נתאחרה בגלל עיכובים, שאינם תלויים במערכת ובמזכירות, אלא חלקם בסופרים ובמתרגמים וחלקם בקשיים אובייקטיביים (חומר מסובך, הטעון גם תרגום, גם טיפול טכני מיוחד, גם קשרים עם מחברים שבחוץ לארץ). עוד לפני צאת חוברת ב' תימסר לדפוס חוברת ג' (גם היא מורחבת). — בקרוב תסתיים הכנת המפתח לכ"ה כרכי לשוננו, והמפתח יימסר לדפוס.

3) לשוננו לעם: יצא מחזור י"ד (חוברות קל"ג—קמ"ב).

4) "למד לשונך" (בעריכת א' דותן): יצאו דפים ה—ח בשתי מהדורות: מהדורה גדולה בצבעים, המיועדת ללוחות המודעות במוסדות הציבור, ומהדורה מוקטנת לפרסומים בעיתונים היומיים.

5) בסדרת המילונים יצא: מילון למונחי ההידרוליקה. — נמסרו לדפוס: א. מילון למונחי תורת המדידה, ב. מילון למונחי תורת הקרקע והנדסת הקרקע.

6) בסדרת המחברים יצא ספרו של ש' מורג "העברית שבפי יהודי תימן".

7) בסדרה חדשה של כתבי המדקדים הקדמונים נדפס הכרך הראשון של המהדורה החדשה של ספר הרקמה לר' יונה נ' ג'נאה, וסודר בדפוס הכרך השני. הכרך הראשון כולל את גוף החיבור עם האפאראט שעל הדף, והכרך השני את הנוספות, את המפתחות ואת הנוספות החדשות.

8) נערכה ותימסר בקרוב לדפוס הרשימה הביבליוגרפית השלמה של כתבי פרופ' ג"ה טורסיני.

ד. קול ישראל

בתחילת הקיץ הוחל בפעולת הדרכה וייעוץ ב"קול ישראל". התקיימו פגישות עם באי כוח הרדיו ונתמנה יועץ לשוני לשידורי קול ישראל מטעם האקדמיה, הא' אבא בנדויד. היועץ היה בקשר יום-יומי עם המזכירות, בירר עמה את גוף ענייני הלשון הצריכים תיקון ואת דרכי הייעוץ וההדרכה. הושגו הישגים חשובים לגבי הקריינים, ונתעוררו קשיים ובעיות לגבי העורכים (פרטים על כך בדינים וחשבונות של מר בנדויד).

ב. הא' ייבין מביא לפני המליאה את אומדנת התקציב לשנת 1964/65.

האקדמיה ללשון העברית
אומדנת התקציב לשנת 1964/65 (בל"י)
(בהשוואה לשנת 1963/64)

הוצאות

		א. העבודה המדעית	
		63/64	64/65
			1. משכורות לעובדים מדעיים: 5 מזכירים במשרה שלמה, מזכיר בחיפה במשרה חלקית, כתבניות ועבודה בכרטסת
(18,000)	58,000	76,000	(+ 2 עובדים מדעיים)
(9,000)		9,000	2. מזכיר מדעי לצה"ל
(2,580)	6,000	8,580	3. הוצאות סוציאליות
(16,000)	32,000	48,000	(+ 2 עובדים) 4. המילון ההיסטורי
(30,000)		30,000	5. 4 מכונות יב"מ
(15,000)	5,000	20,000	6. תשלום ע"ח רכישת ספריית מר ילון
(—)	1,000	1,000	7. רכישת ספרים לספרייה
(0.920)	103,000	1,000	8. ספרות מקצועית לעובדים המדעיים
		194,500	1,920
			ב. הדפסה, נייר, כריכה, שכר-סופרים וכד'
(—)	4,000	4,000	1. זיכרונות האקדמיה
(—)	12,500	12,500	2. לשוננו
(0,500)	8,000	8,000	3. לשוננו לעם
(—)	3,000	2,500	4. למד לשונך
(2,000)	2,000	4,000	5. מילונים שונים
(—)	1,500	1,500	6. מורג: העברית שבפי יהודי תימן
(22,000)	36,000	5,000	7. ספר הרקמה לאבן ג'נאה, מהדורת וילנסקי
		59,500	27,000
			ג. הוצאות אמרכליות
			מ ש כ ו ר ת
			1. מנהל, מנהלת חשבונות, כתבנית, טלפונאית, מזכירים טכניים, שומר
(—)	40,000	40,000	
(—)	44,400	4,400	2. הוצאות סוציאליות
			ה ו צ א ו ת ש ו נ י ת
(—)	4,000	4,000	3. שירותים החוקת המשרד
(—)	2,000	2,000	4. דמי משלוח
(1,000)	4,500	5,500	5. צורכי כתיבה ומשרד

האקדמיה ללשון העברית - מוגן בזכויות יוצרים

157		ישיבה נ"ז		
		4,000	3,000	6. טלפון
	(1,000)			7. ישיבות ונסיעות של חברי האקדמיה
	(—)	800	800	8. דמי ביטוח
	(—)	8,000	8,000	העובדים
	(—)	600	600	9. ביקורת חשבונות
	(—)	2,700	2,700	10. שכר דירה בתל-אביב
	(—)	10,000	10,000	11. תוספת התייקרויות
				12. פירעון השטר האחרון של "רסקו"
	(-10,000)	45,600	10,000	(בניין האקדמיה)
			37,600	
ד. תשלום ע"ח פנסיה				
	(—)	20,000	20,000	
		249,000	356,000	

		הכנסות		
		63/64	64/65	
א. הקצבות				
	(75,000)	165,000	240,000	משרד החינוך והתרבות
	(—)	15,000	15,000	הסוכנות היהודית
	(10,000)	16,000	26,000	מוסד ביאליק (השתתפות במילון ההיסטורי)
	(12,000)	196,000	293,000	השתתפות הגב' וילנסקי מארה"ב בהוצאת ספר הרקמה
ב. תרומות ומכירת פרסומים — אומדן				
	(4,000)	8,000	12,000	עיריות ומועצות מקומיות (כולל תרומות בארץ)
	(-8,000)	8,000		תרומות בארץ
	(—)	25,000	25,000	תרומות מחוץ לארץ
	(8,000)	12,000	20,000	מכירת פרסומי האקדמיה ותשלומי חותמים
	(—)	53,000	63,000	הכנסות ממכירת ספר הרקמה
		249,000	356,000	

דברי הסבר לאומדנת התקציב לשנת 1964/65

- א. העבודה המדעית
- 1) עובדים בדרגה ג', 1 עובד בדרגה ד', 2 עובדים בדרגה ויה. המזכיר בחיפה עובד במשרה שלמה בשיתוף פעולה עם הטכניון. חצי משכורתו משולמת ע"י הטכניון והחצי השני ע"י האקדמיה.
 - 2) במילון ההיסטורי 2 עובדים בדרגה ג', 1 עובד בדרגה ה' ו-2 עובדים בדרגה ויה.
 - 3) ארבע מכונות I.B.M. תופעלנה בעבודת המילון ההיסטורי. עזרתן תקל ותחיש את העבודה ותצמצם את הצורך בעובדים נוספים.
 - 4) ספרייתו המדעית של מר חנוך ילון נרכשה ע"י האקדמיה. ובשנת התקציב הבאה ישולם לו הסכום הנזכר.
 - 5) 12 עובדים מדעיים יקבלו סך — 160 ל"י כ"א לצורך רכישת ספרות מקצועית.

ב. הדפסה, נייר, כריכה שכר-סופרים וכד' (6) ספר הרקמה לאבן ג'נאח בצירוף הערות נוספות מעיובונו של מ' וילנסקי ז"ל, יוצא לאור ע"י האקדמיה בעזרת משפחת וילנסקי.

ג. הוצאות אמרכליות

הוצאות שונות

(3) הורחבו פעולות האקדמיה, ויש צורך לרכוש ציוד נוסף.

(4) מאחר שגדל היקף העבודה, ביקשה האקדמיה להתקין לה קו טלפון נוסף.

הא' ייבין מוסיף דברים על פרס זאלצמאן:

קיבלנו ממר זאלצמאן סך של 1,000 דולר כפרס שנתי בעד מחקר שהאקדמיה תמליץ עליו. הואיל ומר זאלצמאן רוצה להיות בטוח שהפרס הזה ישולם מדי שנה בשנה גם אחרי מאה ועשרים שנה — לכן הוא מציע לפתוח בבנק הלאומי קרן קבועה שפירוטיה יהיו קודש לפרס שנתי בסך 3,000 ל"י, הסכום המוצע הוא 15,000 דולר. משא ומתן עם בנק לאומי נמשך ע"י פרקליטו של מר זאלצמאן, היועץ המשפטי של הבנק והיועץ המשפטי של האקדמיה.

הצעת התקציב אושרה פה אחד.

ג. הא' טוריסיני: סגן הנשיא, פרופ' בן-חיים, ביקש בישיבת המנהלה, ועתה חזר וביקש במכתב, שנסחרר אותו מראשות ועד הדקדוק, הואיל והוא עמוס בעבודתו במילון ההיסטורי ובעריכת "לשוננו". קיבלנו הצעה חתומה בידי שלושה חברים, שעד זמן בחירתם של כל מוסדות האקדמיה יהיה מר קוטשר עז"ר הועד לדקדוק וחבר המנהלה.

בהצבעה חשאית נבחר הא' קוטשר לראש ועד הדקדוק פה אחד, וע"כ צורף למנהלה.

ד. הא' דיקמן: הרצה על הנושא "בעיות לשוניות בתרגום שירה קלאסית"¹.

ה. הא' דותן: המליאה דנה במונחי המנהל הציבורי כבר בישיבה הקודמת ואישרה את הרשימה. רק בשישה מונחים לא הגיעה לכלל החלטה. המונחים, שלא אושרו באותה ישיבה, הוחזרו לדיון נוסף בוועדה למונחי המנהל הציבורי בצירוף שלושה חברים לפי החלטת המליאה. ועדה זו החליטה שלא להביא לאישור המליאה את הצעותיה הקודמות לתרגום המונחים: status (עֲרָכָה; עֲמָדָה); timing, to time (תִּמְנָן; זְמַנּוֹן); reference (אֶזְכֹּר). שני הראשונים (עֲרָכָה, עֲמָדָה) נפסלו ע"י המליאה. והוועדה לא מצאה טובים מהם אף בין ההצעות, שהועלו במליאה, ויתרם אין השעה כשרה להם לדעת הוועדה. מונחים אלה יימחקו מן הרשימה.

הוועדה מביאה אפוא לפני המליאה רק מונחים אלה:

generalist כוללן

[בעל מקצוע העוסק בכלל תחומי מקצועו]

specialist נזחד

[בעל מקצוע העוסק בתחום מיוחד של מקצועו]

specialization, specialized knowledge הוֹחֲדוּת, הַתּוֹחֲדוּת

1. דבריו נדפסו בלשוננו כז-כח, עמ' 267-276.

נוֹחַד, הַתּוֹחַד to specialize
[פועל זה לא היה ברשימה ונוסף עכשיו ע"י הוועדה]

כוללן אינו עומד לדין, והוא מובא כאן רק כדי להציג את ניגודו של "ספציאליסט". בישיבה קודמת עמד לדין השורש תחם, וההצעות ל"ספציאליסט" היו תחם, מותחם, תחומאי. כל ההצעות נדחו, ואף השורש תחם בכללו לא נמצא ראוי לשמש בעניין זה, ולכן מביאה הוועדה את ההצעות החדשות שלפניכם. מן הראוי לחזור ולהזכיר, כי יש להבחין בין מומחה (= expert) לבין "ספציאליסט". ואין מומחה יכול לשמש גם בהוראת "ספציאליסט".

הא' בלאו: נוחד והתוחד — האם אלה לבררה?

הא' דותן: לכל אחד מהם גיוון משמעות שונה, לפי העניין.

הא' טוריסיני: על השאלה, אם נקבל אחת מאלה או שתיהן, אפשר להצביע.

הא' אורבך: אולי תסביר הוועדה, איך הגיעה להתוחד.

הא' דותן: הכוונה הייתה, שאדם מתייחד בתחום מסוים או בשטח מיוחד בתוך המקצוע, אלא שהתייחד לבדו אינו מכוון יפה לעניין, ולכן שינתה הוועדה להתוחד.

הא' מלצר: אדם מייחד עצמו למקצוע מסוים, ולא מתייחד.

הא' טוריסיני: הקושי בבחירת מונח לזה, שהשרשים אחד—אחד פירושים שונה. יחד יכול להיות במובן "יחוד" ויכול להורות גם על יחד, וזה ההפך. אינני רוצה להאריך בפירוט ההתפתחות מן unus, שפירושו "אחד", לuni... שפירושו "יחד", היינו ריבוי דווקא. כך גם באכדית = išten = אחד (בעברית עשתי עשרה) — išteniš = יחד.

כשאנו רוצים לציין ספציאליסט, האיש העוסק בתחום מיוחד — הצורה מיוחד מתפרשת בניגוד למאוחד, שמורה על אחדות: "והיו לאחדים בידיך". ולכן, לדעתי, הצורה נוחד איננה הצורה המתאימה, כי לא ברור, שהכוונה ליחיד, אלא יכול להיות יחד.

אם אי אפשר למצוא צורה קצרה יותר, מוכן אני להסכים לצורה מיוחד, בין שהיא יפה ובין שאיננה יפה, אבל על יסוד מיוחד יבינו לפחות את הכוונה ל"ספציאליסט".

אוסף, שכנגד כולל, שבצדק בחרו בצורתו המסתיימת ב-ן, צריך גם כאן לקבוע צורה המסתיימת ב-ן. אם כן, אני מציע מאונס את הצורה מיוחד.

הא' ריבלין: על יסוד מה הציעה הוועדה את הצורה כוללן בחולם? האשכנזים היו קוראים סלחן. נדמה לי, שבעם יכולה צורה זו כוללן לעורר מחשבה, שהכוונה לביטול, ללעג. למה לא בחרו בצורה כמו גנב, שזוהי צורה רגילה? בעניין נוחד צדק פרופ' טוריסיני. כבר אמרו, שמתאים לעניין זה התמחות ב. אם כן, למה נעשה נוחד תלוש משמה של הפעולה, שהוא מתמחה בה? את הבררה נוחד—התווחד אני מבין כך: הראשון מביע, שגמר את הספציאליזציה, והאחר — תהליך הספציאליזציה. לדעתי, צריך לקבוע מומחה בצירוף תחום הפעולה.

הא' שירמן: מדוע פסלו חברי הוועדה מקצוע, מומחה?

הא' רבין: מומחה פסלנו, כי יש לו משמעות אחרת. מומחה הוא אדם, שלמד מקצוע עד תומו, בין בכללותו ובין חלק לבד. "ספציאליסט" — אדם שיועד חלק של מקצוע. מקצוען פסלנו, מפני שהפועל נחוץ לנו יותר מהשם, ורבים מחברי האקדמיה יפסלו להתמקצע, התמקצעות. שנית — האם באמת מקצוע יותר צר מאשר הלימוד הכללי?

הא' בן-נון: לאחר הסברו של פרופ' רבין נראה לי לשוב לגישת פרופ' טוריסיני ולאחדה

עם משאלתו של פרופ' שירמן (מומחה ומקצוען).. נחוץ לנו ביותר מונח מיוחד ל"ספציאליסט", כלומר לשם דווקא. את הפעולה יהיה אפשר להביע גם להבא במונח משורש מחה (להתמחות). לפיכך נוכל לקבל, כהצעתו של פרופ' שירמן, את המונח מקצוען ל"ספציאליסט", ללא חששותיו של פרופ' רבין.

הא' מלצר: המלה כוללן אין דנים בה, וחשוב שהמקביל לו יהיה דומה בצורתו. לפיכך אני מציעוידן לאדם המייחד עצמו, כי קשה לומר מיוחדן. ובפועל נוכל להשאיר התוודות והתוודדות. אזכיר לובנג, שנבחר כשם עוגה, כדי שיהיה דומה לדובשן.

הא' איתן: מה שאמר מר מלצר, לא הבלטיט במידה מספקת דבר חשוב. תוך דיבורו אמר את הפועל "אדם מייחד עצמו לתחום מסוים או למקצוע מסוים". אולי זהו הפתרון הפשוט ביותר לבעית הפועל: "אדם מייחד עצמו לעניין, למקצוע, לתחום". וכדי לגזור מאותו פועל את השמות אולי ראוי לקבל: ייחודן — מי שיחד עצמו — וייחודנות ל"ספציאליזציה".

הא' בן־חיים: הצעתי בישיבה האחרונה של המליאה, שאם אין אנו מוצאים את גון המשמעות הדרוש, כדאי להשתמש בכללי ובמומחה.

אני מבין, שיש קושי מסוים, אבל מדובר כאן לא במלה טכנית, אלא במלה כללית, ואחריות החידוש על האקדמיה קשה. בדברי רוב החברים אני רואה, שנוטים לא לאשר זאת, ולכן אני מציע להשתמש במומחה ל'. כיוון שנוטים כאן לצורה המסתיימת ב־ן, אולי מומחן?

[הא' בן־חיים מקבל את ראשות הישיבה.]

הא' בנעט (שלה דבריו במכתב): לפי הרגשתי האישית המונח נוחד איננו מעורר שום אסוציאציה. כשהוא בלתי מנוקד, יחפש הקורא במילון את הפועל נחד — ויתאכזב. מוטב להשאיר "ספציאליסט", וכן לגבי התוודדות — היוודדות. הפועל התוודח נראה לי אפשרי. נוחד לא.

הא' רבין: אני חווה כאן על ההצעה, שהצעתי בפני הוועדה, והיא מתאימה לדעת הא' בנעט. אם אין לנו מלה עברית נוחה, מוטב להשאיר "ספציאליזציה". אותם אנשי מקצוע, שדרושה להם ההבחנה, לא תועיל להם המלה מומחה ל'; אי אפשר לומר, למשל, שחצי האנשים יהיו כוללנים, וחציים מומחים ל'. כי הם יהיו מומחים לתחומים שונים. אני מציע להשאיר את המלים הלועזיות, עד שנמצא הצעה טובה יותר.

הא' שלי: אמרו כאן, שהמלה נוחד אינה משמיעה את מושג הייחוד או ההתייחדות, אלא את מושג האחדות; לא שאדם עושה עצמו מיוחד לעניין פלוני, אלא שהוא נעשה אחד, כמו "היו לאחדים בידך". לא אומר, שמלה זו כבר היה בהרגשתנו כמביעה את הייחוד או ההתייחדות. עדיין היא זרה לנו ככל מונח חדש. אך אם ניחדנה לעניין זה ונרגיל בה את עצמנו, סופה שתהא משתמעת יפה גם למושג זה. שהרי הביטוי מיוחד, שנראה משום מה כמתאים יותר למושג המבוקש, אף הוא יש לו טעם שני — כגון "מיוחד במינו", שפירושו אחד ואין שני. ואעפ"כ הוא משמש לנו יפה לשני המושגים הללו, והכול לפי העניין. וכשם שהביטוי נועד כמוהו כמיועד, כך יסתבר שם נוחד כמו מיוחד, ולא דווקא כמו אחד. ואם הנפעל אינו נראה משום מה, אפשר לנקוט התפעל ולומר התוודדות ומתוודח. כשם שאנו אומרים התוועדות ומתוודע, וכדי להרחיק מן התייחדות ומתייחד.

מה שאין לעשות, הרי זה חידוש הוויכוח, אם יש צורך בכלל במונח מיוחד. הצורך והתועלת אינם מוטלים בספק, ועלינו לכפות על עצמנו הסתגלות לביטוי מסוים, שהוא קרוב למושג הנדון.

הא' בלאו: אני רוצה לחזור להצעת פרופ' רבין ופרופ' בן-חיים. הטוב ביותר, שנשתמש במומחה ל', ובמקום שיהיה צורך להבדיל בין "ספציאליסט" ובין "אקספרט" נשאיר ספציאליסט.

הא' זיידל: יש לנו בעברית הוגג "כלל ופרט". הייתי אומר, שבניגוד לכוללן נגזור מלה מן פרט — פורטן או דומה לזה. ה"ספציאליסט" בוחר פרט אחד מכלל המקצוע.

הא' אורבך: זה עשוי להתפרש כעוסק בפרטים, ואינו מביע את עניין המיוחד.

הא' מלמד: הפועל פרט תפוס לכסף.

הא' ייבין: בישיבה הקודמת כבר הבהרנו את הבדל המושגים בין "אקספרט" ובין "ספציאליסט". ועדיין מערבבים את השניים. יכול להיות מומחה למקצוע כולל, ויכול להיות "ספציאליסט" שאיננו מומחה. לכן יורדת מן הפרק ההצעה המחודשת לקבוע כאן מומחה ומומחיות.

גם עניין התייחדות איננו בא בחשבון, ובגלל זה גם הצעת הטלאים לקרוא לאיש יחיד, ומצד שני לקבל התוודות. אחת משתי אלה: או שמקבלים את כל החטיבה, שהציעה הוועדה, או שדוחים אותה. אין היא ניתנת לחלוקה, לא יחודן עם התוודות. גם הוועדה ידעה את עניין אחד — יחד, וברור שהתוודת אף הוא אינו מביע התייחדות לאיזה מקצוע, אבל לא מצאנו דרך אחרת. ע"כ בחרנו באופן שרירותי במדוי במעבר מן יחד לוחד, ועדיין לא ברור, מה השורש הקדום. אבל כלום אנו קובעים את מקורה של הלשון? אנו קובעים מונח וקובעים באופן שרירותי את מובנו, וזה מותר.

הא' אורבך: אני מציע, שהוועדה לא תשוב לעסוק בזה. אין זה אסון, אם ועדה דנה והציעה, והמליאה מגיעה למסקנה, שהעברית לפי שעה אינה יכולה להביע את העניין.

הא' דיקמן: אני מצטרף לדעת קודמיי, שאין צורך במלה הזאת. הייתי בקרב עם הקומיאים. שפתם ענייה ופרימיטיבית מאוד. אבל לעומת זאת יש להם 40 מלים, המתארות את השלג במצבים שונים, כגון שלג רך, שלג קשה, שלג נוצץ וכו'. בשפות אחרות וגם בעברית אין כמות כזאת של שמות נרדפים לשלג, כי אין לנו צורך בהם. כל לשון עשירה במלים בשטח מסוים. כך גם לנו יש אוצר של מלים מסוימות, שאין צורך בהם לשום לשון אחרת בחיי יום-יום. לעת עתה אין לנו צורך חיוני במושג המדויק של "ספציאליסט". על כן לפי דעתי המלה מומחה תספק לעת עתה את צרכינו, ואין חשש מפני אי-הבנה, שכן המלה תופיע תמיד בקונטקסט המבדיר את משמעותה. אין ערך למלה הפורחת באוויר. היא מקבלת את מובנה בין חבריה וחברותיה. אם העם עצמו ייצור מלה, והיא תתקבל — נקבלנה גם אנחנו. אבל במקרה זה אני רואה, שהחידושים האלה מעוררים אסוציאציות הפוכות. לעת עתה אין לנו צורך חיוני במושג המדויק של "ספציאליסט".

הגב' גרבל: שמא מותר לחזור למקורן של המלים: genus = גנוס; species מין. אולי נגזור מכאן את הפעלים והשמות הדרושים?

הא' רבין: אני רוצה להדגיש, שגם האנגלית מבחינה. מה שנחוץ לנו כאן הוא תרגום ל-specialized, ולא specialist.

הא' פרסמן: אדם בוחר תחום בתוך מקצוע כללי. אולי אפשר לומר: נקצה או נוקצה (ע"מ נוקשה), או אפילו מוקצה — אדם מקצה עצמו. במקום כוללן מוטב כללותו.

הא' בן-חיים: אין אנו יכולים להצביע על כל הצעה חדשה.